

פרפרת

ורב חסדא אמר: גבי חמרא דאקרים למה לי' — כלשון הזה אמר רב חסדא (לעיל לא) בשתי כתי עדים המכחישים זה את זה 'בהדי סהדי שקרי למה לי'. (ויש לראות בכך שיטה כללית שלא להתעסק עם ספיקות ומצבי ביניים, ואם יש אפשרות לברך 'שהכל' — הכי עדיף. (וכן לענין עדות נראה קצת מן הלשון שאין ב"ד פוסלן עדותן להדיא אלא דוחין אותם ולא מאפשרים להם להשמיע דבריהם. ועיין).
גם יש לומר בסגנון אחר, מצד כח החזקה, דכמו שממהר שם להוציא למעשה העדים מחזקת כשרותם, כן היין יוצא בנקל מחזקתו לענין ברכה). ('בדרך טובים').

דף צו

'הבודק את החבית להיות מפריש עליה תרומה והולך ואחר כך נמצאת חומץ...' — ואין מעמידים את היין על חזקתו, לומר שלא נעשה חומץ עד עתה — לפי שיש 'תרת' לריעותא' בחזקה זו: **א.** יש חזקה הפכית — 'העמד טבל על חזקתו', לומר שלא ניתקן. **ב.** הרי חומץ לפניך. ומצטרפות שתי ריעותות אלו לבטל חזקת היין. (כן מבואר בסוגיא דריש נדה.
ואע"פ שחזקת היין היא חזקת-הגוף, בניגוד לחזקת-טבל, והרי כתבו התוס' (בכתובות עה) שחזקת-פנויה אינה נחשבת כנגד חזקת-בתולה, שהיא חזקת הגוף — ע' בזה בשב שמעתא ב, ב; חזון איש אה"ע פב, יב).

— כתב הר"ן (שלהי פסחים. בדף כב: מדפי הרי"ף), שצריך שיציין מקום מסויים, בפיה או בשוליה, שאם לא עשה כן, אלא קרא שם בסתם — לא אמר כלום.
(שיטתו), שבכלל הדין 'שייריה ניכרים' — שתהא התרומה מסויימת וניכרת לבני אדם, ולא די בזה שהיא גלויה וידועה לפני המקום בלבד. ואמנם יש להוכיח מהרמב"ם שאינו סובר כן.
וצריך עיון בדברי הר"ן, שהרי משמע שמפריש והולך בכל יום מעט, והלא בינתים נתערב היין ונתבלבלה התרומה, ושמא היין שהיה למעלה בשעת הפרשה, עתה הוא למטה, וכשמפריש בפעם הבאה כבר אינו יכול להפריש במקום מסויים. — כן הקשה ב'מנחת שלמה' סב, ז.
ושמא י"ל שלהר"ן בדוקא נקטו 'תרומה' (ודלא כרשב"ם), דמדאורייתא די במשהו, ולעולם באותו מקום מסויים שיפריש, יש 'משהו' חולין שיכול לחול עליו תרומה. ושמא סובר שאין צריך שכל השיעור שמדרבנן יהא במקום ניכר, אלא די ב'משהו' במקום מסויים. ועוד י"ל, כיון שלאחר הפרשה הראשונה דנים שהתרומה התערבה בכל היין, כדן בילה בלח, וכשמפריש בפעם הבאה 'בשוליה' היינו ביין החולין (הפנוי) שבתחתית החבית, וחשיב שפיר סיום מקום).

'דרומאי מתנו משמיה דריב"ל' — זקני דרום. (ריעב"ץ)

'כמאן פשט ליה? פליגי בה רב מרי ורב זביד, חד אמר כרבי יוחנן וחד אמר כרבי יהושע בן לוי' — כל אחד קיבל שכך אמר רב יוסף. או גם, כל אחד מפרש לפי מה שהוא סובר בעצמו, שאילו מלשון רב יוסף אין ללמוד לכאן או לכאן. (ריטב"א)

(ע"ב) 'כי פליגי דרמא תלתא ואתא תלתא ופלגא' — מכמה ראשונים נראה שכל פחות מארבע

הרי זה כ'תלתא ופלגא'. (כן מתבאר מדברי הרמב"ם — הל' מעשר ב,ז, שפסק לפטור ממעשר בפחות מארבע. וכן שיטת הר"ן). ואולם יש חולקים, ולשיטתם 'תלתא ופלגא' — דוקא. (כן שיטת הרשב"א. ע' בהגהות רעק"א או"ח רד,ה). (ורבא שאמר 'כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא — לאו חמרא הוא' לא בא לאפוקי יותר מג' חלקי מים, שלא דבר רבא על המזוג אלא על הנמוג, היין, וכך משמעות דבריו: כל יין שאינו 'נושא' ('דרי' — נושא) שלשה חלקים מים אינו יין, שיון ראוי לשמו סובל ומאפשר מציגה על חד תלת. ולפי"ז יש להבין את שיטת הראשונים הנ"ל שאפילו הוסיף בכמות המים יותר מיחס אחד לתלת, עדיין הוא בכלל יין, דאדרבה, אם מצליח ליתן טעם ביותר מכאן, נאה לו ונאה לעולם. וגם אם נתקלקל מעט במציגה יתירה יתכן שכל שלא הוכפלו מימיו הולכין אחר רובו ואכתי חמרא הוא. או — עפ"י המציגה הרגילה של חד בתרי — כל שאין תוספת מים של שני שלישים על הרגילות כך שיהא בטל חד בתרי, — עדיין יין הוא. ולכן הוחר 'פלגא בשיתא' (והיינו אחד משבע) דלאו כלום הוא, אבל בפחות אפשר שעודנו יין. — 'בדרך טובים').

עיונים חדשים; פרפראות לחכמה

'אמר ר' יוחנן הכי קאמר, כל ג' ימים הראשונים... וריב"ל אמר...' (וכל הסוגיא) — הנה הריח שהנשמה נהנית בו ולא הגוף, הוא כ'נשמת היין' (וכרוח האדם העולה היא למעלה) בעוד הטעם הוא כגוף היין. ולר' יוחנן עיקר היין — טעמו, היינו גופו, ובתריה אולינן כי גם כשמתחיל להעקר ולהתקלקל, מעילאי קעקר, היינו ריח החופף ושורה עליו הוא המסתלק ראשון אבל עצם היין עדיין נשאר, (וכענין גוף שעדיין בשלמותו בסילוק הנשמה, ואינו מסריח עד ג' ימים, ורק אח"כ מתקלקל גם הגוף), אולם לריב"ל עיקר עצם היין הוא ריחו, ובתריה אולינן, כי הקלקול מתחיל דווקא מהגוף התחתון (וכמשל אדם שגובר עליו החולי ומקלקל גופו, ואז גם הנשמה עוזבת באין לה כלים לפעול בהם), כי לעולם העיקר מסתלק לבסוף. ונמצאו המחלוקת ההלכתית והטבעית עולים בקנה אחד ותלויים זב"ז.

(ואמנם התוס' (בד"ה מ"ט. השני) לא הלכו בדרך זו, משום דפשוט בעיניהם דהריח לעולם מסתלק ראשון, וכדכתבו בפירוש בדיבור הקודם. אולם יעויין ברמב"ם ובטור (ריש סי' רד) דיש גם ריחיה חמרא וטעמיה חלא, ושפיר י"ל כנ"ל.

אכן כנראה אינו מצוי כל כך, ומה עוד בזה"ז ש'ביטול) טהרה ביטלה את הריח' כדאיתא בסוף סוטה, וקשה עלינו מאד לחוש בריח טוב בתוך ומתוך הטעם הרע.

והוא כענין פושעי ישראל העתידין ליתן ריח, ובעוה"ז אין ניכר ריח בוגדיו' אלא ליצחק אבינו העוסק ומשתדל בתיקונו של עשו, היינו המוכה לחייביא. וכן היא מדת ריב"ל, הכורך עצמו בבעלי ראתן (הרומז מן הסתם גם לחולי הנפשות) ועוסק בתורה. ומטעם זה גם הלכה כאן כריו"ח, דלא כרגיל דהלכתא כריב"ל. ע' בראשונים הטעם עפ"י פשט), כי עיקר ההלכה כפי הנגלה לעין. ודי בזה כאן). ('בדרך טובים')

(ע"ב) 'חמרא אכתפא דמאריה שוואר' — הרבי ר' בונם מפשיסחא, בלמדו פעם את הסוגיא בשלהי ביצה (ופרש"י שם: 'שכל אחד ממלא' — שהמים שעלו בכדו הן המבוררין מן השמים לחלקו'), סיפר מעשה שהיה אצל הרבי מנעשכ"ז ז"ל: פעם אחת בשעת הסעודה הביאו קנקן יין, ונתן גם כן לאחרים מאותו הכלי, והיה יינו טוב מאד, שאין בנמצא כמוהו, והיה לפלא מאד, והיין שחילק לאחרים היה גרוע ושונה מיינו כרחוק מזרח ממערב'. ('רמתים צופים' — תנודב"א רבה פרק יא).